

Fakta om den danske folkeskole

Resultater

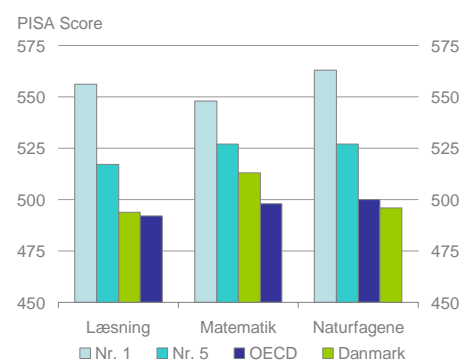
Grundlæggende faglige færdigheder i læsning, matematik og naturfagene er nøglen til at lære andre fag og udgør afsættet for videre uddannelse og for at begå sig på arbejdsmarkedet.

Ud over de faglige færdigheder er skolernes evne til at bibringe eleverne kreativitet, selvstændighed og ansvarlighed væsentlige for udvikling og vækst i et globalt verdenssamfund.

Den seneste PISA-undersøgelse fra 2006 viser, at de faglige færdigheder blandt 15-årige danske elever ikke er på niveau med de bedste lande.

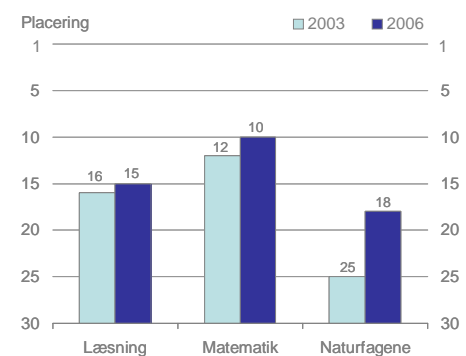
I læsning ligger de faglige færdigheder på niveau med gennemsnittet for OECD-landene. Det samme gælder naturfagene. I matematik ligger de faglige færdigheder over gennemsnittet, men rækker ikke til en placering i top fem, se figur 1.

Figur 1. 15-åriges faglige færdigheder, 2006

Kilde: OECD, PISA 2006

Figur 2. 15-åriges faglige færdigheder, 2003 og 2006

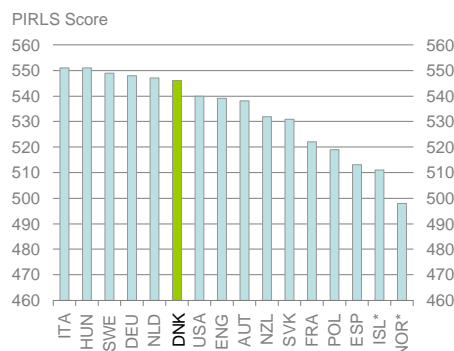

Kilde: OECD, PISA 2006 og 2003

Fra 2003 til 2006 har 15-årige danske elever forbedret deres resultater i naturfagene fra en placering i bunden til en plads på niveau med OECD-gennemsnittet. Resultaterne i læsning og matematik er derimod ikke signifikant forskellige fra resultaterne i 2003, se figur 2.

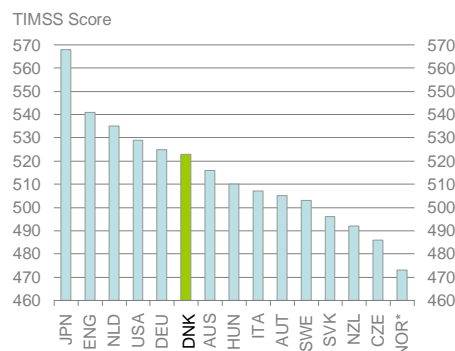
I PIRLS-undersøgelsen fra 2006, der måler læsefærdighederne i 4. klasse, lå Danmark som nr. 6 blandt de 17 deltagende OECD-lande, se figur 3.

Figur 3. Læsefærdigheder i 4. klasse, 2006

Anm: 1. klasse i Norge og Island svarer til en dansk børnehaveklasse, og de norske og islandske fjerdeklasseelever er derfor et år yngre end de danske. Norge og Island har også undersøgt elever i 5. klasse, og disse ligger på niveau med danske fjerdeklasseelever.
Kilde: IEA, PIRLS 2006

Figur 4. Matematiske færdigheder i 4. klasse, 2007

Anm: 1. klasse i Norge svarer til en dansk børnehaveklasse, og de norske fjerdeklasseelever er derfor et år yngre end de danske.
Kilde: IEA, TIMSS 2007

En dansk undersøgelse af læsefærdighederne blandt elever i 3. klasse viser, at der i perioden 1991 til 2006 er sket fremskridt i læsefærdighederne for eleverne i 3. klasse svarende til et klassetrin.¹

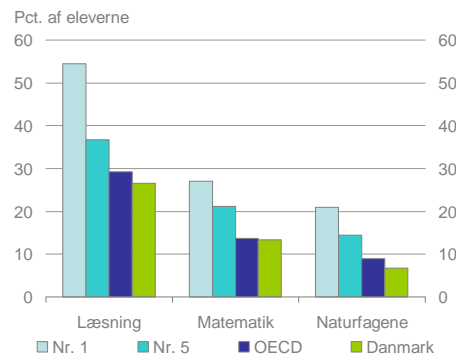
I matematiske færdigheder lå danske fjerdeklasseelever som nr. 6 blandt de deltagende 15 OECD-lande i TIMSS-undersøgelsen fra 2007, se figur 4. I naturfaglige færdigheder lå de danske fjerdeklasseelever som nr. 12. De danske elever har forbedret deres færdigheder i matematik og naturfag svarende til et klassetrin siden 1995.

PISA-undersøgelsen definerer fem kompetenceniveauer i læsning og seks i matematik og naturfagene. Fx vil elever på de to højeste kompetenceniveauer i læsning være i stand til at løse svære læseopgaver, herunder "at forholde sig kritisk til en tekst".

Der er relativt få danske 15-årige med et højt kompetenceniveau i læsning og naturfagene. I matematik ligger andelen med stærke faglige færdigheder nogenlunde på niveau med OECD-gennemsnittet, se figur 5.

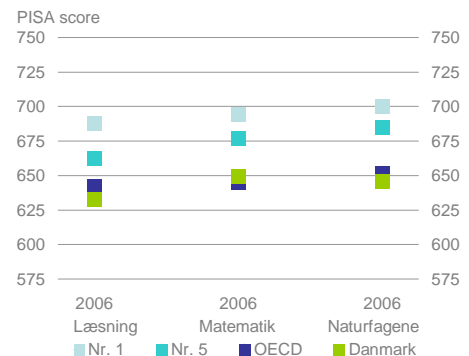
¹ I perioden 1991 til 2000 blev især læsesikkerheden styrket (fremgang på 43 scorepoint). Herefter kan fremgangen især henføres til elevernes læsehastighed (yderligere fremgang på 15 scorepoint).

Figur 5. Andel med stærke faglige færdigheder, 2006

Anm.: Elever med et højt kompetenceniveau omfatter elever med en score svarende til de to højeste niveauer.
Kilde: OECD, PISA 2006

Figur 6. De stærkeste elevers faglige færdigheder, 2006

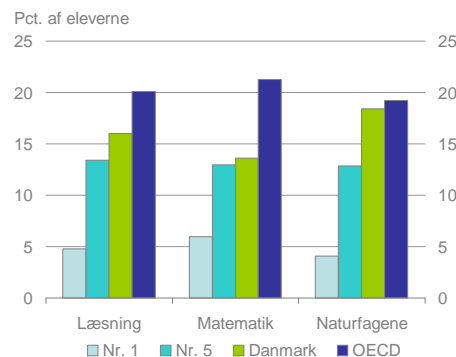
Anm.: Elever med et højt kompetenceniveau omfatter elever med en score svarende til de to højeste niveauer.
Kilde: OECD, PISA 2006

De faglige færdigheder blandt de stærkeste danske 15-årige ligger i alle tre fag på niveau med OECD-gennemsnittet og er et stykke under top fem, se figur 6.

Svage faglige færdigheder kan i mange tilfælde være en barriere i forhold til at gennemføre en ungdomsuddannelse efter folkeskolen.

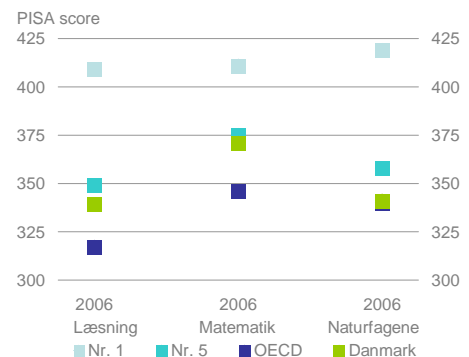
Andelen af 15-årige danske elever med svage læsefærdigheder udgjorde omkring 16 pct. i 2006, hvilket svarer til, at knap hver sjette elev er uden funktionel læseevne ved afslutningen af folkeskolen, se figur 7.

Figur 7. Andel med svage faglige færdigheder, 2006

Anm.: Elever med et lavt kompetenceniveau omfatter elever, med en score højst svarende til det laveste niveau.
Kilde: OECD, PISA 2006

Figur 8. De svageste elevers faglige færdigheder, 2006

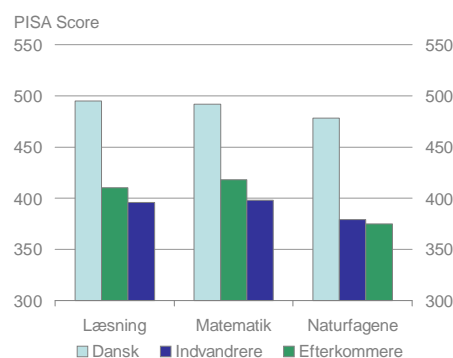

Anm.: Elever med et lavt kompetenceniveau omfatter elever, med en score højst svarende til det laveste niveau.
Kilde: OECD, PISA 2006

De svageste elever i Danmark har et kompetenceniveau svarende til omkring top-5 i dansk og matematik sammenlignet med de svageste elever i andre lande og et kompetenceniveau svarende til OECD-gennemsnittet i naturfag sammenlignet med de svageste elever i andre lande, se figur 8.

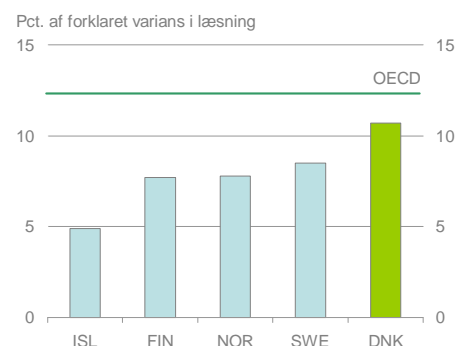
Indvandrere og efterkommere af ikke-vestlig herkomst har i gennemsnit en lavere PISA-score i både læsning, matematik og naturfagene end elever af dansk herkomst, se figur 9. Og mere end halvdelen af eleverne er uden funktionel læsefærdighed ved afslutningen af folkeskolen.²

Figur 9. Score for elever af dansk og ikke-vestlig herkomst, 2005

Kilde: Rockwool Fondens Forskningsenhed (2008), PISA Etnisk 2005.

Figur 10. Folkeskolens evne til at bryde "social arv", 2006

Anm.: Jo lavere værdi, desto større evne til at bryde social arv.³
Kilde: OECD, PISA 2006

Den danske folkeskole er bedre til at bryde "social arv" end OECD-gennemsnittet vurderet på baggrund af elevernes resultater i læsning. Men Danmark er ikke på niveau med de øvrige nordiske lande, se figur 10.

Der er de senere år sket en løbende målretning af 10. klasse mod elever, som ikke har opnået tilstrækkelige kompetencer til at gennemføre en ungdomsuddannelse. Det er dog stadig omkring halvdelen af en årgang, der går i 10. klasse, se figur 11.

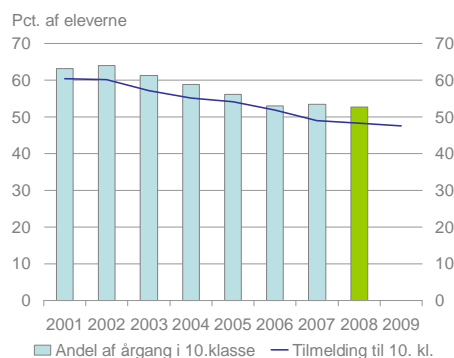
Stort set alle elever tilmelder sig en ungdomsuddannelse i forlængelse af folkeskolen. I de senere år er der sket en mindre stig-

² Rockwool Fondens Forskningsenhed (2008), PISA Etnisk 2005.

³ ESCS er et indeks, defineret via Danmarks Statistik, ud fra forældres uddannelse, erhverv og indkomst. ESCS-tal ligger fra ca.-1.50 til ca. 1.50. Tal mindre end 0 indikerer svag baggrund (lav indkomst, alene fuldført folkeskoleuddannelse, ufaglært). Tal større end 0 betyder stærk baggrund (høj indkomst, gennemført lang videregående uddannelse, beskæftiget i socialgruppe I).

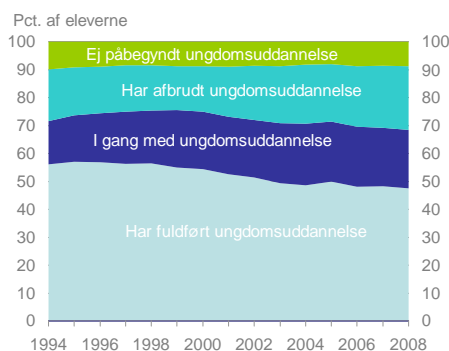
ning i andelen af unge, der tilmelder sig en ungdomsuddannelse efter folkeskolen.

Figur 11. Andel af årgang i 10. klasse, 2001-2009

Anm.: Antallet af elever i 10. klasse i forhold til antallet af elever i 9. klasse året før. Tilmeldingstal per 15. marts.
Kilde: UNI-C Statistik & Analyse.

Figur 12. Fem år efter folkeskolen, 1993-2008

Anm.: Kan have fuldført en forberedende uddannelse eller et erhvervsfagligt grundforløb.
Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Fem år efter afslutningen af folkeskolen har omkring en tredjedel enten ikke påbegyndt en ungdomsuddannelse eller afbrudt en ungdomsuddannelse uden at gå i gang med en ny, se figur 12.

Af en ungdomsårgang i 2007 forventes knap 84 pct. at gennemføre mindst en ungdomsuddannelse.⁴

Færdigheder som kreativitet og selvstændighed er endnu ikke gjort til genstand for systematisk måling. Derfor ved vi ikke, hvor danske elever placerer sig internationalt på disse dimensioner.

Rammevilkår

Danske elevers færdigheder skal ses på baggrund af de rammer, der er for læring i skolen. Det gælder især indsatsen fra elever, lærere, ledelse og forældre samt de fysiske og økonomiske rammer for undervisningen. Herudover kommer en række overordnede love og aftaler, som regulerer denne indsats, fx folkeskoleloven.

Danmark er et af de lande, der bruger flest penge på folkeskolen målt i udgifter per elev, se figur 13. Der er dog et betydeligt spænd i udgiftsniveauet fra kommune til kommune.

Antallet af obligatoriske undervisningstimer i den danske folkeskole ligger på niveau med OECD-gennemsnittet, se figur 14.

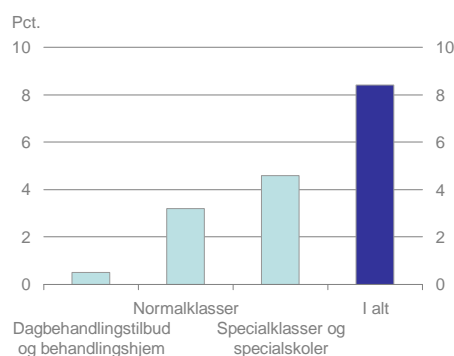
⁴ Undervisningsministeriets profilmodel.

Der er relativt få elever per lærer i den danske folkeskole sammenlignet med de fleste andre OECD-lande, se figur 15.

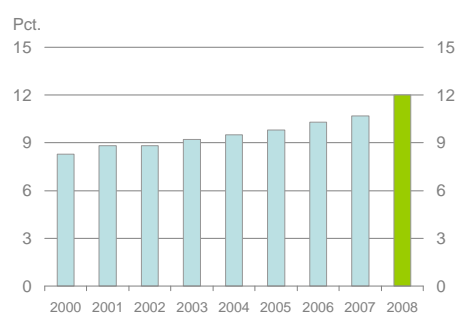
Sammenlignet med andre OECD-lande, bruger danske lærere en forholdsvis lille andel af deres samlede arbejdstid på undervisning, se figur 16.

Cirka 8½ pct. af folkeskolens knap 600.000 elever modtog specialundervisning af forskellig karakter og varighed i 2008/2009, se figur 17.

Figur 17. Andel af folkeskoleelever i specialundervisning 2008/2009

Figur 18. Specialskolernes andel af folkeskolens ressourceforbrug

Anm.: Hovedparten af de elever, der modtager specialundervisning i tilknytning til normalklasser modtager maksimalt fem timer om ugen. Der findes ikke sammenlignelige opgørelser for øvrige år.

Kilde: Danmarks Statistik og Undervisningsministeriets beregninger

Kilde: Danmarks Statistik og Undervisningsministeriets beregninger

Elevtallet i specialklasser og specialskoler steg med 35 pct. fra 2000/2001 og frem til kommunalreformen i 2007, og stigningen er fortsat efter kommunalreformen.

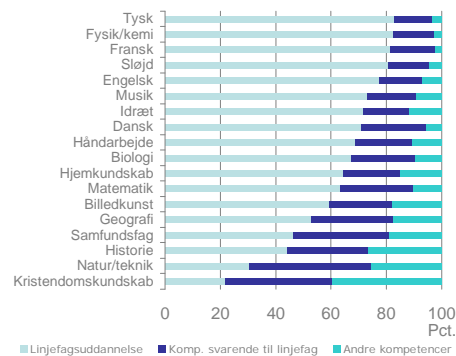
De regionale tilbud og kommunale specialskoler står for den mest specialiserede undervisning. I 2000 blev 8,3 pct. af de samlede udgifter til folkeskolen anvendt hertil. I 2008 blev 12 pct. af de samlede udgifter til folkeskolen anvendt til denne form for specialundervisning, se figur 18.

Der foreligger ikke oplysning om ressourceforbruget til den øvrige specialundervisning, d.v.s. specialklasser i den almindelige folkeskole og anden specialundervisning i tilknytning til den almindelige undervisning.

Der foreligger ikke resultatopgørelser for specialundervisningen.

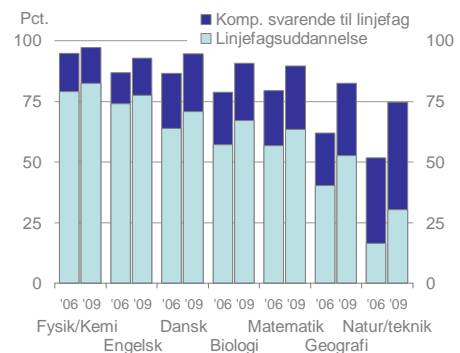
Linjefagsdækningen, dvs. undervisning forestået af en lærer med linjefagsuddannelse eller tilsvarende kompetencer, var i 2009 på over 80 pct. i 15 ud af 18 fag, se figur 19. Sammenlignet med en stikprøveundersøgelse fra 2006 er der tale om en stigning i en række fag, se figur 20.

Figur 19. Linjefagsdækning 2009

Kilde: UNI-C Statistik og Analyse 2009

Figur 20. Linjefagsdækning i 2006 og 2009 i udvalgte fag

Anm.: Kompetence svarende til linjefagsuddannelse er opnået gennem efter-/videreuddannelse, der vurderes at give kompetence svarende til linjefag, eller gennem anden videregående uddannelse i et fag mindst svarende til linjefagsuddannelsen, fx en bacheloruddannelse i fysik eller en cand. mag.-uddannelse i fransk.

Kilde: UNI-C Statistik og Analyse 2006

Den danske læreruddannelse er ikke forskningsbaseret, hvilket er et særkende i forhold til uddannelserne i de øvrige nordiske lande. Dertil kommer, at den danske læreruddannelse i højere grad end de øvrige er reguleret ved nationalt fastsatte regler.

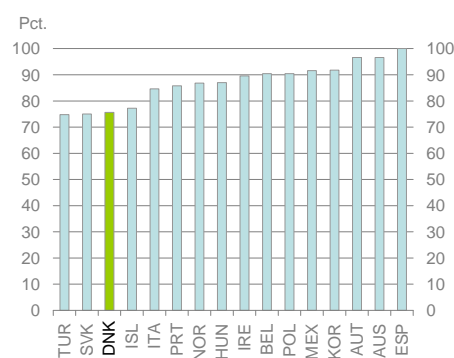
Tabel 1. De nordiske læreruddannelser

	Antal ECTS point ⁶	Pædagogiske og didaktiske fag	Linjefagernes omfang og placering	Praktikkens omfang
Danmark	240	33 ECTS	144 ECTS (2-3 fag)	24 uger
Norge	240	30 ECTS	Minimum 160 ECTS (antallet af fag varierer)	20-22 uger
Sverige	180-330	Ingen national kvantificerbar regulering	Undervisningsretning 1.-6. klasse: Minimum 120 ECTS (antallet af fag varierer) Undervisningsretning 7.-9. og 10.-12. klasse: Minimum 270 ECTS (antallet af fag varierer)	20 uger
Finland	300	Klasselærer: Minimum 120 ECTS Faglærer: 60/120 ECTS	Klasselærer: 85/95 ECTS (generel undervisningskompetence) Faglærer: 120-160 ECTS (1-2 fag)	Ikke oplyst

Kilde: Nordisk Ministerråd 2009: Komparativt studium af de nordiske læreruddannelser.

En OECD undersøgelse fra 2009 viser, at de danske lærere ligger i bunden, når det gælder kompetenceudvikling målt som andelen af lærere, der har deltaget i faglig kompetenceudvikling af mindst 1 dags varighed inden for de seneste 18 måneder, se figur 21.⁷

Figur 21. Andelen af lærere, der har deltaget i kompetenceudvikling.

Kilde: UNI-C Statistik og Analyse 2009

⁶ ECTS-point er en talmæssig angivelse for den totale arbejdsbelastning som gennemførelsen af et givet kursus eller uddannelsesforløb er normeret til. ECTS-point måler ikke fagligt niveau eller sværhedsgrad, men udelukkende arbejdsbelastning. 60 ECTS-point svarer til 1 studenterårsværk.

⁷ OECD (2009): Teaching and Learning Survey

Eksempler på større regeringsinitiativer 2001-2009

- Indførelse af bindende trin- og slutmål i folkeskolen fra og med skoleåret 2003/2004.
- Flere timer i dansk, matematik, engelsk, historie og idræt og styrket undervisning i dansk som andetsprog.
- Indførelsen af elevplaner og kommunal pligt til at udarbejde kvalitetsrapporter.
- Obligatoriske afgangsprøver ved afslutningen af 9. klasse og flere prøvebundne fag.
- Udvidelse af undervisningspligten til 10 år fra 1. august 2009 (børnehaveklasse indgår i undervisningspligten).
- Ny indholdsbeskrivelse for børnehaveklasse samt mål og indholdsbeskrivelse for SFO.
- Mulighed for aldersintegrerede klasser og rullende skolestart.
- I samfinansiering med kommunerne er anskaffet it-udstyr, så antallet af elever pr. moderne computer er faldet fra 10 i 2002/2003 til 4 i 2006.
- Indførelse af nationale test. Pilotfase er gennemført i foråret 2009 og fra og med foråret 2010 gennemføres testene årligt på alle folkeskoler.
- Ny læreruddannelse med færre og større linjefag, linjefag i specialpædagogik samt alders-specialisering af linjefagene dansk og matematik fra august 2007.